

учениках и преподавателях по Богодуховскому уезду. Фонд 266. Оп. 1, дело 790 / ДАХО.– Х., 1900. – 54 л.

14. Харьковское общество физического воспитания и защиты детей. 1912-1918 гг. : кассовый отчет и оправдательные документы на выдачу денег учителям за помещение и культурно-бытовое обслуживание. Фонд 509. Оп. 1, дело 5 / ДАХО. – Х., 1915. – 81 л.

15. Оправдательные документы на выдачу денег учителям за помещения и за культурно-бытовые услуги : фонд 509. Оп. 1, дело 8 / ДАХО. – Х., 1918. – 68 л.

Статья посвящена характеристике деятельности общественных организаций по социокультурному обеспечению детей в Украине (конец XIX ст. – начало XX ст.). Определены причины активизации работы общественных организаций (сложные социально-экономические условия жизни, возрастающее несоответствие системы образования общественным потребностям, отсутствие единой системы органов и учреждений социальной защиты, недостаточный учет реальных образовательных и культурных потребностей детей, незначительный охват детей образованием и социальной защитой, недостаточная нормативно-правовая база, которая регулировала социокультурное обеспечение детей). Раскрыты направления деятельности общественных организаций по социокультурному обеспечению детей, а именно: опека, защита и сохранение здоровья детей, раскрытие вопросов социокультурного обеспечения детей в издательской деятельности, образовательно-культурная деятельность.

Ключевые слова: детство, социокультурное обеспечение детей, общественные организации, опека, социальная защита, оздоровление, образование, развитие.

The research covers a period at the end of 19th and the beginning of 20th century when the territory of modern Zakarpattia was within the borders of Austria-Hungary. Zakarpattia included the territories of Bereg, Máramoros, Ugocsa and Ung. Active work on the provision of pre-school education within the territory of modern-day Zakarpattia began after the creation of the State Union of Pre-school Educators in Budapest on 21 June 1874. Pre-conditions for founding basic public-pedagogical organisations that engaged in distributing preschool education within the territory of modern Zakarpattia are revealed in this publication. The history of Bereg, Máramoros and Ung Divisions of the State Union of Preschool Educators is discussed here by describing their activities. The creation of the Division of Preschool Educators of North-East Hungary is analysed in relation to the State Union of Preschool Educators. Its role is to become a distributor of preschool education by founding and promoting preschool establishments at the territorial edges of the empire at the end of 19th and beginning of 20th century.

Key words: Pre-school education, pre-school establishments, educations, educators, union of educators, public-pedagogical organisations.

УДК 37.013

Резо Ганна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Закарпатський інститут післядипломної
педагогічної освіти,
м. Ужгород

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ СПІЛОК ТА ОРГАНІЗАЦІЙ НА ПОШИРЕННЯ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ЗАКАРПАТТІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

Часові межі дослідження охоплюють кінець ХІХ – початок ХХ ст. коли територія сучасного Закарпаття входила до складу Австро-Угорщини. Її географічні межі складали Березький, Марамороський, Ужочанський та Ужанський комітати. Активна діяльність поширення дошкільного виховання на території сучасного Закарпаття розпочалася зі створенням в Будапешті 21 червня 1874 р. Державної спілки вихователів (“Kisdednevelők Országos Egyesülete”). В публікації розкрито передумови створення основних громадсько-педагогічних організацій, які займалися справою поширення дошкільного виховання на території сучасного Закарпаття. Розкрито історію створення Березького, Марамороського та Ужанського відділу Державної спілки вихователів. Дана характеристика їх діяльності. Проаналізовано створення Секції вихователів північно-східної Угорщини («Az északkeleti Magyarországi kisednevelők szakosztálya») як відділу Державної спілки вихователів. Висвітлено її роль у становленні дошкільного виховання та розповсюдженні дошкільних закладів на території краю кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Ключові слова: дошкільне виховання, дошкільні заклади, виховання, вихователі, спілка вихователів, громадсько-педагогічні організації.

Постановка проблеми. Важливою проблемою сьогодення є переосмислення історичного досвіду і надбання минулих поколінь, об'єктивна і справедлива оцінка розвитку національної освітньо-виховної системи у різні історичні та соціально-економічні епохи, постановка проблем, які в умовах тоталітарної системи замовчувались і належно не досліджувались. У цьому плані особливий інтерес становить період другої половини XIX – початку XX ст., звернення до якого пояснюється тим, що саме на цей час припадає інтенсивний пошук прогресивною громадськістю шляхів започаткування і розвитку дошкільних установ, розробки оригінальних теоретико-методичних засад їх організації та функціонування.

Аналіз досліджень і публікацій. Перші дослідження з аналізу внеску громадських організацій, приватних осіб і асоціацій у розвиток дошкільного виховання в Україні з'явилися ще наприкінці XIX – на початку XX ст. (А. Арнольд, Н. Лубенець, С. Русова, П. Каптерев та ін.). Проте вони були обмежені переважно матеріалами діяльності петербурзьких та київських громадсько-педагогічних об'єднань. За радянських часів внесок громадсько-приватної ініціативи в розвиток дошкільного виховання як важливого складника української культури та освіти майже не враховувався.

На початку 90-х рр. XX ст. з'являються праці Л. Вовк, С. Золотухіної, Н. Побірченко, О. Попової, О. Сухомлинської, М. Стельмаховича, Н. Якушко та інших, у яких певною мірою відбито різні напрями діяльності видатних вітчизняних педагогів, громадських організацій і педагогічних об'єднань, котрі займалися проблемами виховання дітей у цілому й дошкільного віку зокрема.

Протягом останніх десяти років провідну роль у вивченні розвитку громадської та приватної ініціативи в освіті України в різні історичні часи відіграють дослідження В. Корнієнко, С. Поляруша, О. Друганової, А. Нарядька та інших. Окремі аспекти аналізу внеску громадських організацій, приватних осіб у справу дошкільної педагогічної освіти відображено в дисертаціях сучасних дослідників З. Нагачевської, С. Попиченко, Г. Реґо, Т. Слободянюк, Т. Танько, Н. Туренко, І. Улюкаєвої та ін.

Мета статті полягає у висвітленні ролі, яку відігравали існуючі в краї громадсько-педагогічні організації у становленні дошкільного виховання та розповсюдженні дошкільних закладів на території Березького, Марамороського, Угочанського та Ужанського комітатів досліджуваного періоду.

Результати дослідження. Часові межі дослідження охоплюють кінець XIX – початок XX ст., коли територія сучасного Закарпаття входила до складу Австро-Угорщини. Його географічні межі складали Березький (сучасні Берегівський, Мукачівський, Свалявський, Іршавський та Воловецький райони), Марамороський (Міжгірський, Хустський, Тячівський, Рахівський райони і частина території сучасної Румунії), Угочанський (Виноградівський район і частина території сучасної Румунії) та Ужанський (Ужгородський, Великоберезнянський, Перечинський райони і частина сучасної Словаччини)

комітати (“жупи”, тобто одиниці адміністративно-територіального управління)*.

Активна діяльність поширення дошкільного виховання на території сучасного Закарпаття розпочалася зі створенням 21 червня 1874 р. Державної спілки вихователів (“Kisedednevelők Országos Egyesülete”) [1, с. 30] (слово “державна” вживається в значенні “всезагальна”). Мета і завдання якої відповідали загальній ідеї діючих в Угорщині середини XIX ст. товариств та спілок і були відображені у проекті статуту Державної спілки вихователів (1874).

Державна спілка вихователів проводила активну роботу і “по той бік Тиси” – так у XIX ст. називали закарпатський регіон. Чимало кваліфікованих вихователів були її членами уже в перші роки функціонування та проводили агітаційну роботу щодо створення підрозділів спілки на теренах краю.

Про створення відділу Державної спілки вихователів в Закарпатті вперше заговорили 11 травня 1879 р. на зборах представників угорських жіночих товариств Березького комітату, які проходили під керівництвом королівського шкільного інспектора Ференца Фішера у Берегові.

У місті назріла потреба створення дошкільного закладу, однак щорічна державна допомога, яка виділялася на утримання шкіл (7000 фр.), не передбачала відкриття дитячих дошкільних закладів. Кошти для цього можна було отримати лише з батьківської плати за виховання дітей і добровільних пожертвувань. Розглянувши рекомендації Державної спілки вихователів про створення дошкільних закладів, учасники зборів дійшли висновку про те, що в Берегові дитячий садок можна відкрити лише за її безпосереднього сприяння. З цією метою було ухвалено створити власну спілку вихователів та акумулювати внески її членів для заснування дошкільного закладу.

Оскільки майже половина Березького комітату належала сім'ї графа Шонборна, то й головою місцевого об'єднання дошкільних працівників було обрано її представника – Ервіна Шонборна.

Березька спілка вихователів (1879), об'єднавши 25 “постійних” і 25 “перехідних” членів, стала першою в Закарпатті організацією, яка ввійшла до складу Державної спілки вихователів. Для підтримання її діяльності Державна спілка вихователів не забирала внески членів новоствореної організації, залишаючи їх для внутрішнього використання [7, с. 129-132].

Уже на перших зборах Березького осередку було створено окрему комісію для заснування в Берегові дошкільного закладу, куди ввійшли Ш. Гонці – заступник голови місцевого жіночого товариства, Ф. Фішер – королівський шкільний інспектор, А. Яндрашіч – мер міста та ін. Кошторис майбутнього дошкільного закладу включав:

оренду відповідного приміщення.....	200	фр.
забезпечення меблями	110	фр. 70 кр.
придбання іграшок, дидактичних матеріалів, дарів Фребеля.....	165	фр. 10 кр.
зарплатню вихователя.....	400	фр.

* Тут і далі вживатиметься назва “комітат”.

зарплатню няні..... 80 фт.
опалення та світло.....100 фт.
інші витрати..... фт.

Всього: 1105 фт. 80 кр.
[7, с. 129-132].

Активна діяльність спілки вихователів у Берегові вже у 1879 р. увінчалася успіхом – відкриттям угорськомовного дитячого садка, який відвідувало 60-70 дітей дошкільного віку. Він був повністю забезпечений необхідним дидактичним матеріалом і обладнанням, яке відповідало тогочасним вимогам, а вихователька (Шімонне Салаї) мала відповідну дошкільну освіту.

У 1882 р. спілка перейняла опіку над дошкільними закладами, відкритими в Берегові та Сваляві жіночим товариством. Щорічно на Різдвяні свята місцеві дошкільні заклади отримували від неї грошову допомогу в сумі 100фт.

Слід зазначити, що проблеми дошкільного виховання закарпатських дітей у 1880-х рр. опинилися в полі зору всієї угорської педагогічної громадськості. Зокрема, 28 вересня 1888 р. в м.Мукачево відбулися збори вчителів Березького комітату, об'єднаних в угорську загальноосвітню спілку. Як підтверджують дані звіту її секретаря Б. Матявоскі, завдяки діяльності спілки були відкриті й утримувалися дитячі садки в Росвигові та Кайданові. На зборах було прийнято рішення взяти під свій контроль дитячий садок у Сваляві, утримуваний власним коштом пані Каройне Бузат.

Після закінчення зборів їх учасники відвідали дитячий садок у Росвигові, де їх вітало 50 дітей дошкільного віку, майже всі “русинської” національності, які стараннями виховательки М. Перегрині добре знали угорську мову [13, с. 203-204].

Прагнучи розширити мережу низових підрозділів, Державна спілка вихователів запровадила практику проведення зборів її членів безпосередньо в містах Закарпаття, що стало важливим чинником для подальшого розгортання руху за дошкільну освіту в краї, за створення у складі Державної спілки вихователів окремих громадських об'єднань.

Так, у 1894 р. відбулися її загальні збори в Мукачеві. У виступі виховательки Марії Чонтошне Ацел на тему “Проблема дошкільного виховання в Березькому комітаті” пролунав заклик до розширення мережі дошкільних закладів у краї для вирішення “мовної проблеми”, тобто посилення мадяризації неугорських дітей і догляду за ними [4, с. 269-271].

Про створення Марамороського відділу Державної спілки вихователів свідчать дані, опубліковані в журналі “Дошкільне виховання” за 1911р. Автор статті “Про створення Марамороського відділу спілки вихователів” Ержіка Патакі з Березова (Мараморощина, зараз Хустський район) писала, що їм (вихователям) було дуже боляче, коли на загальних зборах педагогів комітату на них не звертали увагу. Тому вона внесла пропозицію: організувати окремий осередок вихователів, яку підтримали її колеги. На третій день після Великодня, 22 травня 1895 р., на зборах у Мараморош-Сігетському дитячому садку

ім. Єлизавети 20 вихователів стали членами особного відділу Державної спілки вихователів. Його головою була обрана Амалия Ресеґі, заступником – Марія Перегрині, секретарем – Ержіка Патакі [12, с. 307-309].

У липні 1895 р. на загальних зборах Ужанської вчительської спілки присутні на них вихователі теж створили окремий відділ вихователів [6, с. 19].

17 жовтня 1895 р. в місті Кіш-Себен (зараз Сабінов, Словаччина) відбулися збори Шароської спілки вчителів, на яких активно обговорювалися питання дошкільного виховання. Доповідь “Праця в дитячих садках” виголосила Марія Молнар – “зразковий” вихователь із Пряшівщини. Учасники зборів відвідали також відкрите заняття виховательки місцевого дитячого садка Розі Віраґ [5, с. 22].

29 травня 1898 р. Державна спілка вихователів знову провела в Мукачеві загальні збори вихователів. У них взяли участь тогочасні керівники спілки (В. Гогоро, А. Дердь, Ш. Переш) та знамі в Угорщині організатори дошкільної освіти (І. Дудінскі, Е. Кулісекі, М. Ланг, Л. Фодор та ін.) [1, с. 8]. Учасники зборів заслухали й обговорили доповідь М. Ланга “Про самостійну діяльність дітей трьох-шести років”. Програма зборів також передбачала участь у відкритому занятті в дитячому садку Сваляви. Відповідно до провідної мети офіційного освітнього курсу, основна увага приділялася навчанню “русинських” дітей угорської мови, що й було відзначено як досягнення цього дошкільного закладу на сторінках часопису “Угорське дошкільне виховання та народна освіта” (“Magyar kisdnevelés és népoktatás”) за 1898р. [11, с. 104-106].

26 травня 1912 р. загальні збори Державної спілки вихователів відбулися в Темешварі (тепер Угорщина). Із Закарпаття присутньою була Паула Віктор із Варпаланку (зараз Мукачево). На зборах розглядалися питання про:

- важливість привчання дітей дошкільного віку до праці;
 - навчання вихованців угорської мови;
 - грошову допомогу дошкільним закладам
- [9, с. 233].

Викладене вкотре підтверджує пильну увагу Державної спілки вихователів до Закарпаття.

На кінець XIX ст. припадає одне з найбільших досягнень угорської громадськості в ділянці поширення та утвердження дошкільної освіти в Закарпатті – створення Секції вихователів північно-східної Угорщини (Az északkeleti Magyarországi kisdnevelők szakosztálya) як секції (відділу) Державної спілки вихователів. До її складу ввійшли працівники дошкільних закладів Абауй-Тарнівського, Березького, Земплинського, Марамороського, Сатмарського, Сепеського, Угочанського, Ужанського та Шароського комітатів [2, с. 48]. Як і загальноугорська спілка вихователів, вона головною метою своєї діяльності проголосила об'єднання вихователів зазначених комітатів для спільної роботи, підтримки Державної спілки вихователів та реалізації намічених нею завдань. Серед основних були такі:

- турбота про розширення сфери практичного вживання угорської мови;

- органічне поєднання (послідовність, наступність) дошкільного та початкового шкільного навчання;

- удосконалення методики навчання й виховання дітей дошкільного віку;

- матеріальна та моральна підтримка “всіх патріотичних інститутів народної освіти” тощо [3, с. 199-202].

Ініціаторами створення Секції вихователів північно-східної Угорщини стали члени спілки вихователів Шарошини, які на зборах 26 лютого 1895 р. запропонували об'єднатися в єдину регіональну спілку вихователів.

20 травня того ж року в Мукачеві відбулися організаційні збори, які обговорили питання про створення Секції вихователів північно-східної Угорщини, підпорядкованої Державній спілці вихователів.

Збори Секції вихователів у Мукачеві 2 червня 1895р. проходили за участю представників офіційної шкільної влади регіону, вихователів й учнів Пряшівського закладу з підготовки вихователів [8, с. 19-21]. Головою зборів був уже згадуваний Мігай Ланг, заступниками – Марія Молнар і Ласло Козма. Головним питанням порядку денного зборів була методика навчання угорської мови в неугорськомовних дитячих садках і початкових школах. Водночас М. Ланг наголосив на потребі вивчення в дошкільних закладах регіону не лише угорської, а й німецької, “волоської”, сербської, “русинської”, словацької, хорватської, циганської, вірменської та ін. мов національних меншин, які проживали на території Закарпаття. Зокрема педагог підкреслював: для того, щоб досконало навчити дітей угорської мови, вихователю необхідно володіти рідною мовою тих дітей, яких він має намір навчати. На його думку, “без знання рідної мови не можна налагодити духовний зв'язок ані з дітьми, ані з їх батьками; без знання їхньої культури не можна привити любов до угорської ...” [10, с. 11-14].

Секція Державної спілки вихователів пропагувала дошкільне виховання нарівні з початковою школою. Часто проводилися спільні збори з членами аналогічної спілки угорських учителів регіону, організовувався збір коштів для притулку дітей-сиріт, батьки яких були вчителями, для фонду ім. Й.Етвеша, Будинку вчителів і Будинку вихователів, куди б приймали педагогів пенсійного віку, без сім'ї та засобів до існування. Про всі рішення, прийняті на загальних зборах, Секції вихователів північно-східної Угорщини звітувалася перед Державною спілкою вихователів.

Структурно Секція вихователів північно-східної Угорщини була поділена на осередки, що відповідали комітатам, представники яких увійшли до її складу: Абауй-Тарнівський, Березький, Земплинський, Марамороський, Сатмарський, Сепеський, Угочанський, Ужанський, Шароський. Завдяки цьому стали можливими зустрічі вихователів на зборах і засіданнях

“районного” рівня, легше було обрати теми для обговорення, що найбільше цікавили вихователів окремих місцевостей, відвідувати практичні заняття в дитсадках із різних розділів програми. За своєю структурою ці зібрання нагадують засідання сучасних методоб'єднань вихователів.

Усі збори, засідання проводилися угорською мовою, переважно за участю угорських високопоставовців. Це фіксував §20 статуту Секції вихователів північно-східної Угорщини. На зборах Березького, Марамороського, Угочанського та Ужанського відділів Секції вихователів північно-східної Угорщини часто практикували заняття з українськими дітьми. На одному рівні вони розповідали вірші та співали пісні угорською і рідною мовою.

Порушення цього порядку (на першому місці повинна бути угорська мова) гостро критикували. Вважалось великим досягненням, коли маленькі “русини” з гордістю декламували угорські патріотичні вірші типу: “Угорський прапор” („Magyar zászló”), “Молитва угорських дітей” („Magyar gyermekek imádsága”), “Березнева молитва” (“Márciusi ima”), “Найкраща картина” („Legszebb kép”) та ін. [1, с.42].

Таблиця 1

Кількість дошкільних закладів на теренах діяльності Секції вихователів північно-східної Угорщини (1895)

№ з/п	Назва комітату	Кількість дошкільних закладів
1	Абауй-Тарнівський	12
2	Березький	43
3	Земплинський	25
4	Марамороський	11
5	Самарський	86
6	Сепеський	9
7	Угочанський	11
8	Ужанський	16
9	Шароський	12

У результаті популяризаторської та організаційно-практичної діяльності Секції вихователів північно-східної Угорщини помітно збільшилася кількість її членів та різко зросло число дошкільних інституцій на підлеглих їй територіях. Це відтворюють дані таблиці.

Ці дані доводять, що на території Закарпаття найбільше дошкільних закладів було в Березькому (43) та Ужанському комітатах (16) [1, с. 43]. Аналогічно Березький та Ужанський відділи (філії) Секції вихователів північно-східної Угорщини цих комітатів були найчисленнішими, тут частіше проводили збори, на яких обговорювалися цікаві питання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Закономірно констатувати, що з 1836 р. – часу заснування першого угорського Товариства поширення дошкільних закладів – і до прийняття закону “Про дошкільне виховання” (1891) провідними ініціаторами заснування закладів дошкільного виховання в Угорщині виступали окремі особи та громадські дошкільні організації. До того ж в їхній

діяльності чітко простежуються два періоди – перший (до 1868 р.), що пов'язаний переважно з популяризацією ідеї суспільного дошкільного виховання та її практичною реалізацією у великих адміністративних центрах зусиллями окремих осіб і розрізнених товариств, і другий (1869 – 1891), який характеризується об'єднанням зусиль усієї угорської громадськості з метою усталення організаційних засад, теорії та практики функціонування закладів суспільного дошкільного виховання.

Наприкінці XIX ст. поширюється вплив громадських дошкільних об'єднань Угорщини (передусім Державної спілки вихователів) на розвиток дошкільної освіти в Закарпатті, виникають окремі організації вихователів у Берегові, Мараморош-Сігеті, Ужгороді, а в 1895 р. створюється Секція вихователів північно-східної Угорщини як відділ Державної спілки вихователів. До її складу ввійшли дошкільні працівники всього закарпатського регіону, які поставили за мету активізувати вивчення угорської мови дітьми національних меншин краю та забезпечити їх опіку.

Список використаних джерел

1. Рего Ганна. Дошкільне виховання у Закарпатті: витоки й історія розвитку (1836-1918 рр.) : монографія / Ганна Рего. – Ужгород : Патент, 2010. – 256 с.
2. Рего Г. Північно-східна спілка вихователів у Закарпатті / Г. Рего // Початкова школа. – 2005. – № 5. – С. 47–49.
3. Рего Г. Створення та діяльність Північно-східної спілки угорських вихователів у Закарпатті / Г. Рего // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2005. – (Серія: Медицина ; вип. 24). – С. 199–202.
4. A Kisdednevelés Országos Egyesület közgyűléséről // Kisdednevelés. – 1898. – № 1. – О. 269–271.
5. A Kis-Szebeni gyűlés // Magyar kisdednevelés és Nepoktatás. – 1895. – № 12. – О. 22.
6. Egyesületi élet // Magyar kisdednevelés és Nepoktatás. – 1895. – № 6. – О. 19.
7. Egyleti: Országos kisdednő Egyesület “Beregszászi kisdednőegyesület” // Kisdednevelés. – 1879. – № 1. – О. 1; № 8. – О. 129–132.
8. Gyűlés Munkácson // Magyar kisdednevelés és Nepoktatás. – 1895. – № 3. – О. 19–21.
9. Közgyűlésre jelentkeztek. A K.O.E. // Kisdednevelés. – 1912. – № 9. – О. 233.
10. Láng M. A magyar beszéd tanításának természetszerű módja nem magyarajku népiskolában : / M. Láng. – Bp. – 1900. Az Athenauem irod. és Nyomdai R. Társulat kiadása. – 214 о.
11. Molnár M. Munkácsi közgyűlésünk / M. Molnár // Magyar kisdednevelés és Nepoktatás. – 1898. – № 6. – О. 104–106.
12. Pataky E. A máramarasmegyei óvókőr megalakulása / E. Pataky // Kisdednevelés. – 1911. – № 10. – О. 307–309.
13. Terjesztés-ügy, intézeti, mozgalmak // Kisdednevelés. – 1888. – № 9. – О. 203–205.

Временные границы исследования охватывают конец XIX – начало XX века, когда территория современного Закарпатья входила в состав Австро-Венгрии; а географические пределы распространяются на Березский, Мараморошский, Угочанский и Ужанский комитаты. Активная деятельность по распространению дошкольного воспитания на территории современного Закарпатья началась с создания в Будапеште 21 июня 1874 г. Государственного общества воспитателей (“Kisdednevelők Országos Egyesülete”). В публикации раскрыто предусловия создания основных общественно-педагогических организаций, которые занимались распространением дошкольного воспитания на территории современного Закарпатья и историю создания Березского, Мараморошского и Ужанского отделов Государственного общества воспитателей. Дана характеристика их деятельности. Проанализировано создание Секции воспитателей северо-восточного общества воспитателей Венгрии («Az északkeleti Magyarországi kisdednevelők szakosztálya»). Высветлено их роль в становлении дошкольного воспитания и распространении дошкольных учреждений на территории края конца XIX – начала XX века.

Ключевые слова: Дошкольное воспитание, дошкольные учреждения, воспитание, воспитатели, общество воспитателей, общественно-педагогические организации.

The research covers a period at the end of 19th and the beginning of 20th century when the territory of modern Zakarpattia was within the borders of Austria-Hungary. Zakarpattia included the territories of Bereg, Máramoros, Ugocsa and Ung. Active work on the provision of pre-school education within the territory of modern-day Zakarpattia began after the creation of the State Union of Pre-school Educators in Budapest on 21 June 1874. Pre-conditions for founding basic public-pedagogical organisations that engaged in distributing preschool education within the territory of modern Zakarpattia are revealed in this publication. The history of Bereg, Máramoros and Ung Divisions of the State Union of Preschool Educators is discussed here by describing their activities. The creation of the Division of Preschool Educators of North-East Hungary is analysed in relation to the State Union of Preschool Educators. Its role is to become a distributor of preschool education by founding and promoting preschool establishments at the territorial edges of the empire at the end of 19th and beginning of 20th century.

Key words: Pre-school education, pre-school establishments, educations, educators, union of educators, public-pedagogical organisations.